

5. Krymskyi S. Arkhetypy ukrainsoi mentalnosti / Serhii Krymskyi // Problemy teorii mentalnosti. – K.: Naukova dumka, 2006. – S. 273–301.
6. Krymskyi S. Mentalni tsinnosti v konteksti vyborchoi kampanii / S. Krymskyi. – Den. – 2004. – 3 serpnia. – S. 1, 4.
7. Lavrinenko Yu. Klarnetychnyi symvolizm / Yu. Lavrinenko // Ukrainske slovo: khrestomatiia ukrainsoi literatury ta literaturnoi krytyky XX st. – K.: Ros, 1994. – Kn. 1. – S. 590.
8. Lychkovakh V. A. Filosofiia etnokultury: Teoretyko-metodolohichni ta estetychni aspekty istorii ukrainsoi kultury / V.A. Lychkovakh. – K.: PARAPAN, 2011. – 196 s.
9. Lychkovakh V. Hryhorii Skovoroda: Ukrainnyi Sacrum v «Sadu bozhestvennykh pisen» / Volodymyr Lychkovakh // Enioestetyka imeni: Akrovirshii. Statti. Esei. – Chernihiv, 2014. – S. 90–93.
10. Lychkovakh V. Etnokulturohrafiiia u veselkovii imperii Olhy Petrovoi / V.A. Lychkovakh // Mahisterium. – K., 2013. – Vyp. 52. – S. 61–64.
11. Lychkovakh V. Mykola Khvylovyi: etnorenensansna estetyka / Volodymyr Lychkovakh // Enioestetyka imeni: Akrovirshii. Statti. Esei. – Chernihiv, 2014. – S. 95–101.
12. Lychkovakh V. Fedir Kravchuk: mytets yak doslidnyk / Volodymyr Lychkovakh // Chernihovo-Siverska kulturolohichna rehioniky. – Chernihiv, 2011. – S. 118–126.
13. Mykolaienko L. Ukrainnyi step yak estetychnyi fenomen / L. Mykolaienko; red kol.: Buriak Yu. (holov.red.) ta in. Khud oform. ta red. Brodaia O. ta in. // Khronika-2000: Ukrainnyi kulturolohichniy almanakh. Rik vyd. IX: Ukraina: Filosofskyi spadok stolit. – K.: Fond spriannia rozvytku mystetstv, 2000. – Vyp. 37-38. – S. 28–43.
14. Pulina V.I. Etnomentalni aspekty romantyzmu Panteleimona Kulisha / V.I.Pulina // Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni T.H. Shevchenka; za red. prof. V.A. Lychkovakha. – Chernihiv: ChDPU, 2010. – Vyp. 75. – S.61–64.
15. Tychyna P. Ne Zevs, ne Pan, ne Holub-Dukh [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrcenter.com/Literatura/Pavlo-Tychyna/21170/Ne-Zevs-ne-Pan-ne-Holub-Dukh>
16. Faizullina H. Etnokulturolohichni vymiry ukrainsoho filosofskoho romanu / H.S. Faizullina // Dni nauky filosofskoho fakultetu – 2013. – K.: Vyd.-polihraf. tsentr "Kyivskyi universytet", 2013. – Ch. 2. – S.219–221.
17. Faizullina H. Mifopoezys ukrainsoi etnokultury u filosofskomu romani Valerii Shevchuka «Dim na hori» / H. Faizullina // Aktualni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury. – K.: Milenium, 2013. – Vyp. XXXI. – S. 357–364.
18. Fedorova I.I. Kulturolohiiia: navch. posib. / I.I. Fedorova. – K.: KPI, 2009. – 160 s.
19. Fedotova T. Vohnepoklonnyk (Rozdumy nad zbirkoiu Pavla Tychyny «Soniachni klarnety») / T. Fedotova // Ukrainska mova ta literatura. – 1999. – №14. – S.7–8.
20. Fed A. Peredden Doby Vodolievoy / Anatolii Fed. – Kaniv: «Sklianka chasu» (Zeitglas Verlag), 2013. – 470 s.
21. Khiubner Benno. Moia chuzhist. Nezduzhannia shchodo kulturolohii: refleksiia z inshoi (zakhidnoi) tochky zoru / Benno Khiubner // Kulturolohichna dumka: Shchorichnyk naukovykh prats. – K., 2011. – № 4: Spets. vyp. – S.11–13.
22. Shevchuk V. Dim na hori / V. Shevchuk – K.: Radianskyi pysmennyk, 1983. – 487 s.
23. Sheiko V.M. Kulturolohiiia ta komparatyvistyka: metodolohichni transformatsii / Vasyi Mykolaiiovych Sheiko // Kulturolohichna dumka: Shchorichnyk naukovykh prats. – K., 2011. – № 4: Spets. vyp. – S. 19–26.

УДК 792.2(477.62-2)"1878/1922"(045)

Демідко Ольга Олександрівна,
здобувач Маріупольського державного університету

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕАТРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАРІУПОЛЯ (КІНЕЦЬ ХІХ–ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

У статті висвітлено питання творчого становлення маріупольського театру в початковий період його діяльності. Зроблено історичний екскурс, що дозволило проаналізувати та визначити особливості діяльності маріупольського театру у ХІХ ст. – початку ХХ ст. Досліджено виникнення першої професійної трупи в місті, загальні тенденції розвитку маріупольського театру на початку ХХ ст., а також проаналізовано наявні проблеми в театральній культурі міста у зазначений період.

Ключові слова: маріупольський театр, антрепренер, «Храм музи Мельпомени», концертний зал, зимовий театр.

Демидко Ольга Александровна, соискатель Мариупольского государственного университета
Становление и развитие театральной культуры Мариуполя (конец XIX – начало XX столетия)

В статье освещаются вопросы творческого становления Мариупольского театра в начальный период его деятельности. На основании имеющейся литературы исследованы возникновение первой профессиональной труппы в городе, общие тенденции развития мариупольского театра в начале XX в. Проанализированы имеющиеся проблемы в театральной культуре города в изучаемый период.

Ключевые слова: мариупольский театр, антрепренер, «Храм музыки Мельпомены», концертный зал, зимний театр.

Demidko Olga, Postgraduate Student of Mariupol State University

Mariupol's theatre culture forming and development (the end of the XIXth – the beginning of the XIXth century)

The author explores the history of Mariupol theater in the initial period of its activity. The research allowed to analyze the features of the theatrical life of Mariupol in the initial period of development of the theater. Based on the available literature, the author examined the general trends of formation and development of the theater in Mariupol in the late XIX - early XX century.

Key words: Mariupol theater, impresario, «Temple of the Muses Melpomene», a concert hall, a winter theater.

Сучасний період трансформацій українського суспільства впливає на всі складові культурної сфери. Науковий інтерес до питань історії розвитку театру як соціального феномену, регіональних особливостей становлення культури України, відродження та переосмислення забутих сторінок мистецького життя регіонів, дослідження їх генези активно актуалізується у вітчизняній науці сьогодення. Регіональна проєкція, за допомогою якої розглядається генеза драматичного театру Маріуполя в цілісному культурно-історичному аспекті соціального, духовного, художнього, мистецького життя регіону кінця XIX – початку XX ст. уможливорює сучасну інтерпретацію культури України в її регіональних вимірах.

Маріупольський театр є унікальним соціальним інститутом, за допомогою якого вдалося зберегти матеріальну і духовну спадщину міста. Театр завжди відігравав істотну роль не тільки в розвитку культури, а й у суспільно-політичному житті. Дуже важлива проблема взаємодії театру і суспільства зараз, коли все більше уваги приділяється поверненню, відновленню багатовікової культурної спадщини народу. Протягом своєї історії маріупольський театр, незважаючи на провінційність, здійснював важливі соціальні функції. Разом з тим театр виступав як своєрідний засіб освіти, причому найпопулярніший, образний, художній і доступний публіці. Місцева громадськість розглядала театр також як виховний засіб, здатний прищепити правильні моральні норми та естетичні погляди по відношенню до літератури і драматичного мистецтва. Тому вивчення театру Маріуполя, його історії є актуальним, оскільки сприяє формуванню більш повної картини історико-культурного життя України. Зокрема, дослідження теми дозволяє проаналізувати взаємодію провінційної і столичної культур, зміни провінційної суспільної свідомості і способу життя, що відбувалися під впливом театру, глибину і ступінь впливу суспільно-політичних процесів на театральне мистецтво.

Метою статті є дослідження становлення та розвитку театральної культури Маріуполя з 1878 р. (створення першої маріупольської професійної труп) до 1922 р. (діяльність театру у роки громадянської війни).

Вивчення та аналіз феномену маріупольського театру має певні традиції у вітчизняній науці. Першим історіографом театру в Маріуполі був викладач давніх мов Олександрійської гімназії О. Петрашевський. Він написав нарис, присвячений театру Маріуполя для відомого збірника «Мариуполь и его окрестности» [9]. У нарисі наводяться імена антрепренерів XIX ст., власників комор – перших театральних приміщень Маріуполя. О. Петрашевський залишив відомості й про відомий концертний зал В. Шаповалова. Дослідженню історії становлення і розвитку маріупольського театру присвячені роботи істориків: Л. Чуприк [15], краєзнавців: Л. Яруцького [16; 17], С. Бузова [2]; народної артистки України С. Отченашенко [2], журналістів Т. Коростельової [6; 7], П. Мазура [8], Н. Пожогіна [12]. Праці зазначених дослідників містять певний обсяг інформації з історії становлення та розвитку маріупольського театру, проте дають здебільшого історичну, а не мистецтвознавчо-культурологічну оцінку культурним трансформаціям у регіоні.

Незважаючи на те, що рубіжним роком історії маріупольського театру є 1878 р., вважаємо за потрібне звернутися до передісторії театру.

Уперше маріупольці ознайомилися з театральним мистецтвом у 1847 р. Трупа антрепренера В. Виноградова, приїхавши у місто, відкрила перший театральний сезон. З цієї нагоди купець М. Логафетов передав свою комору під театральний зал зі сценою. Раніше маріупольці не мали поняття про театр, і спочатку театральні вистави здалися їм дивними і незрозумілими. Але згодом сподобалися, і трупа Виноградова мала в Маріуполі успіх. Репертуар першого колективу, який відвідав Маріуполь, встановити не вдалося. Відомо, що в той час на сценах провінційних театрів найчастіше ставили твори В. Шекспіра, І. Шиллера, М. Гоголя, О. Грибосєдова, пізніше – О. Островського [9, 293].

Успіх першого сезону був настільки великий, що драматичні трупи стали досить часто відвідувати Маріуполь. Цим скористався ще один маріупольський купець – Н. Попов, який влаштував зі своєї комори на Торговій вулиці «Храм музи Мельпомени». У «Храмі» знаходилися невелика сцена, місце для оркестру, відокремлений бар'єром, партер з декількох рядів лав і галерея в кінці залу. Через кілька років господар

удосконалив театр: розширив сцену, влаштував ряд лож, а галерею з окремим входом підняв вище. Однак, як зауважує О. Петрашевський, театр мав не дуже значний вигляд, проте мариупольцям здавався «зручним і красивим» [9, 292]. На сцені «Храму музи Мельпомени» грали трупи та товариства М. Стрельського, А. Ярославцева, такі актори, як Є. Медведєва, І. Киселевський, М. Лентовський та ін. [16, 10]. За кілька років театр у Маріуполі став центром культури міського життя.

Поступово Маріуполь набуває популярності театрального міста, який охоче відвідували театральні трупи. А в 1868 р., в місто прибули одночасно дві трупи Пілоні і Міодушевського. Трупа Пілоні грала в театрі Н. Попова, а для трупи Міодушевського місцевий торговець Д. Айналов обладнав під театр свою комору на Катерининській вулиці.

Таким чином, в один і той же час у Маріуполі грали дві театральні трупи, і жодна з них не залишилася у збитку. І це при тому, що кількість мешканців у місті на той час становила 7. 644 осіб.

Перша друкарня в місті з'явилася в 1870 р. А до того часу театральні афіші були рукописними [14, 3].

Пізніше Н. Попов продав свій театр Кюцце, а той у свою чергу – І. Деспоту [15, 180]. У театрі І. Деспота видатним антрепренером став місцевий громадянин В. Шаповалов. У 1878 р. він створив першу професійну трупу в Маріуполі. Саме 1878 р. вважається роком заснування мариупольського театру з багатьох причин. По-перше, в місті було створено спеціальне приміщення для театру, а по-друге, діяла постійна професійна мариупольська трупа.

Василь Леонтійович, син багатого мариупольського купця, був людиною цілеспрямованою, пристрасно люблячою театр. Саме ця пристрасть до мистецтва штовхнула В. Шаповалова на ризикований шлях театрального антрепренера. Василь Леонтійович був не тільки антрепренером, але й талановитим артистом, режисером, вихователем і організатором театрального колективу. Деякі мариупольські актори були запрошені в трупу М. Кропивницького, творця реалістичного українського театру, корифея української культури. І це найкраща атестація В. Шаповалову як режисеру і організатору [14, 4].

Завдяки групі В. Шаповалова почали свій творчий шлях подружжя Загорські, Л. Ліницька та інші [16, 21]. У театральній історії Маріуполя В. Шаповалов здійснив постановку семи драм – трьох-, чотирьох- і п'яти-актів. Ставилися «Російське весілля», «Царська наречена», «Людина, яка сміється». Побачили тоді мариупольці і три «повнометражні» комедії, слухали трьохактну оперу «Фауст навиворіт», сміялися мешканці міста під час чотирьохактного водевілю «Бродяга». Успіхом користувалися також одноактні оперети. Всього в 1878 р. В. Шаповаловим було поставлено 22 вистави, що є знаковим для початкового періоду діяльності театру.

Перші вистави В. Шаповалова мали надзвичайний успіх, але незважаючи на це по закінченню сезону антрепренер знаходився у досить скрутному фінансовому становищі. Позначилася, очевидно, відсутність комерційної жилки у В. Шаповалова, бо був він скоріше людиною творчою, ніж діловою. Та Василь Леонтійович не покинув улюбленої справи [1, 191].

Також ставилися спектаклі з благодійною метою. Звичайно, місцева публіка, охоче відвідуючи вистави драматичного мистецтва завжди розуміла, що перед нею – не «присяжні» актори, а «добровольці» мистецтва, що полегшують життя найбідніших верств населення міста [9, 296].

Важливою подією стало створення Маріупольського драматично-музичного товариства у 1884 р. Члени товариства ставили аматорські вистави, влаштовували концерти, сприяли естетичному вихованню мешканців міста. Завдяки організатору товариства Є. Батієвському було поставлено безліч вистав, концертів [9, 297].

Разом з тим, В. Шаповалов доклав чимало зусиль для побудови справжнього театру. У 1887 р. він втілював в життя свою мрію – побудував театр на 800 місць з буфетом, фойє, касами, назвавши його «Концертним залом». У залі була велика сцена, зроблені зручні, пронумеровані сидіння для публіки, особливе, відокремлене від публіки, місце для оркестру, хори замість галереї. Зал був красивим і містким – на 800 місць. Це при 16 815 жителів в тодішньому Маріуполі [14, 5].

Концертний зал було урочисто відкрито 8 листопада 1887 р. прем'єрою «Ревізора» М. Гоголя. Зал був переповнений. В. Шаповалов з великим успіхом зіграв роль Городничого [10, 127].

Відкриття залу стало великою подією в культурному житті міста, про що писалось у столичних і провінційних газетах. Зал став залучати в приморське місто кращі театри України та Росії. У подяку міська влада звільнила В. Шаповалова від сплати податку за концертний зал на 10 років [14, 5].

При повному зборі Концертний зал давав тисячі рублів прибутку, отже, квиток коштував не менше рубля, і найбідніші верстви населення не могли дозволити собі таку розкіш – подивитись виставу. І все ж театр В. Шаповалова був демократичний, його відвідувала не тільки місцева інтелігенція, тоді ще дуже нечисленна, не тільки багаті купці і заможні міщани [15, 194].

Мариупольці були вдячні В. Шаповалову, любили і поважали його як антрепренера і актора, але й пред'являли до нього високі вимоги, бажаючи бачити на сцені Концертного залу сильний, професійний колектив, хороший репертуар. І В. Шаповалов показував землякам кращі вистави, запрошуючи в Маріуполь знаменитих гастролерів [14, 6].

У першому сезоні мариупольці ознайомилися з мистецтвом В. Андрєєва-Бурлака та М. Глебової. В. Андрєєв-Бурлак був чудовим імпровізатором, імітатором, найталановитішим виконавцем власних гумористичних оповідань, які не писав, а створював прямо перед глядачами [15, 198]. М. Глебова мала чудові зовнішні дані, красивий голос, драматичний темперамент. Вона запам'яталася ролями Катерини («Гроза»), Лідії («Скажені гроші»), Кручиніної («Без вини винуваті»), Леді Мільфорд («Підступність і кохання»). Коли в

Концертному залі грала М. Глебова, мариупольський театр завжди був переповнений [15, 199]. Навесні 1889 р. В. Шаповалов запропонував вступити в свою трупу (тимчасово) М. Іванову-Козельському. Це була зірка першої величини на тогочасній сцені. Видатний артист з успіхом виступав і в Олександрійському театрі, і в Москві в театрах Бренко, Корша, він грав і в Одесі, Харкові, Казані та інших містах. Приїзд актора такої величини сприяв ще більшому успіху Концертного залу В. Шаповалова [15, 199].

Збори від першого сезону в новому Концертному залі були «більш ніж задовільні». Більшість антрепренерів України в той сезон зазнали невдачі, на відміну від В. Шаповалова, який «залишився задоволений місцевою публікою». Підводячи підсумки зимового сезону, «Катеринославські губернські відомості» писали 26 березня 1888 р.: «Мариуполь – місто вельми інтелігентне, в якому мистецтво цінують на ділі» [15, 194].

Мариуполь відвідали зі своїми виступами генії української сцени М. Кропивницький, І. Карпенко-Карий, М. Старицький. Популярними в Мариуполі стали спектаклі «Наталка-Полтавка», «Запорожець за Дунаєм», «Сватання на Гончарівці», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Наймичка» та ін. На сцені концертного залу грала: А. Рютчі, Я. Козельський, Л. Манько та ін. На цій же сцені вперше в Мариуполі грала оперна трупа Д. Буховецького. Опера «Життя за царя», вперше поставлена в Мариуполі, пройшла при повних зборах. А в 1892 р. Мариуполь відвідала оперна трупа С. Черкасова. Вона показала 6 опер. Отже, завдяки концертному залу Шаповалова мариупольська публіка могла ознайомитися з оперою [9, 295].

З часом будівля перейшла у власність І. Уварова, у якого деякий час його орендувало місто. Господар називав свій театр «Ренесанс», «Гротеск», «Прогрес», але для всіх мариупольців він був «зимовим» [13, 3].

Навесні 1904 р. Миська дума орендувала у І. Уварова Зимовий театр (так називався тепер концертний зал) на 6 років. І. Уваров отримує від міста щорічно 2 тис. руб. орендної плати, але повинен був перебудувати і поліпшити концертний зал. Влітку власник міг користуватися театром на свій розсуд, а взимку ним розпоряджалося місто, здаючи його театральним колективам безкоштовно [12, 3]. Це приваблювало в Мариуполь чимало цікавих театральних труп. Досить назвати трупу під керівництвом В. Мейерхольда. Її гастролі відбулися навесні 1908 р. та продовжилися протягом 5 днів. У репертуарі трупи були класичні п'єси Г. Ібсена, К. Гамсуна, Г. Гаунтмана. Газета «Мариупольське життя» писала тоді, що ці гастролі «безсумнівно, видатні явища в анналах нашого місцевого театального життя». Але зборів не було. Пояснюється це тим, що вистави В. Мейерхольда були новаторськими, незвичними, і глядач не був підготовлений до їх сприйняття [3, 191].

Після того, як В. Шаповалов відійшов від театральних справ, в мариупольському театрі настала криза. На початку ХХ ст. такої міцної, професійної трупи, подібно до тієї, що створив В. Шаповалов у місті вже не було. Але театральне життя не замирало в Мариуполі ні на один рік. Навіть у роки громадянської війни в місті йшли вистави на кількох сценах: у театрах «Гротеск» (Зимовий), братів Яковенко (колишній цирк братів Яковенко). У 1918 р. був відкритий театр в Олександрівському парку [10, 175]. У цей час у місті не було постійної театральної трупи. Працювали в основному приїжджі колективи. Деякі з них, як наприклад, трупа В. Барського давала вистави в Мариуполі не один рік. Її репертуар був досить широким. Про це свідчать десятки назв вистав, які йшли на мариупольських сценах у 1918 – 1921 рр.: «Нове життя», «Потапенко», «Моряки», «Ланцюги» та ін. [4, 4].

Розширювала форми своєї діяльності місцева «Просвіта». 9 червня у міській газеті «Мариупольське слово» повідомлялося: «У неділю, 11 червня, в театрі Яковенко театральна секція мариупольської української організації «Просвіта» ставить спектаклі: «Панна Штукарка» і «Бувальщина». Театральна секція відмінно себе зарекомендувала 21-го травня постановкою п'єси «Дай серцю волю – заведе в неволю», що зібрала переповнений театр» [8].

У грудні 1918 р., коли місто переживало кризу з подачею електроенергії і були закриті всі кінематографи, «міська управа дозволила відпускати Зимовому театру електроенергію, хоча б в обмеженій кількості» [11, 4].

24 жовтня 1918 р. у театрі братів Яковенко відбулася єдина гастроль видатних акторів німого кіно Віри Холодної та Олега Руніча [10, 175].

У 1921 р. Зимовий театр перейменовують в театр ім. Леніна. На його підмостках часто виступають актори трупи В. Барського. Однак проблеми, з якими стикається театр у 1921–1922 рр., наростають, як сніжний ком: «загальнодержавна розруха, торкнувшись усіх сфер нашого життя, не пошкодувала і театр. За останні роки, здається, жоден з провінційних театрів не збагатився ні новими декораціями, ні реквізитом. Навпаки, все, що мав театр, застаріло, стало особливо помітним відсутність костюмів і гриму. Крім того, трагічним у житті є холод, через який багато артистів грають в зимових пальто, і тільки деякі сміливці, справжні ентузіасти, ризикуючи своїм здоров'ям, грають у холодному, нетопленому приміщенні без пальто» [5, 4].

Водночас у репертуарі театру переважає так званий легкий жанр: оперета, водевіль, музична комедія. Зникає з репертуару українська класика. Все рідше можна побачити російську класику. «Мариупольські новини» за 1918 р. пишуть про зниження театральних смаків публіки, тяжіння до легкого жанру. Але коли в 1918 р. у місто приїжджає Товариство московських оперних артистів і дає «Фауста», «Демона», «Травіату», «Кармен», «Євгенія Онегіна», спектаклі проходять з великим успіхом. Отже, жива була в Мариуполі театральна культура, потяг до високого мистецтва [14, 8].

Щороку все більше театральних колективів приїжджають на гастролі в Маріуполь. І серед них чимало професійних труп із серйозним репертуаром. Миська влада була зацікавлена в таких гастролях, вона сприяла розвитку культури.

Таким чином, творче становлення та розвиток театральної культури Маріуполя почалося в середині XIX ст., коли в місті з'явилися перші приїзди акторські трупи. Через відсутність відповідного приміщення спектаклі влаштувалися в орендованих коморах, в яких часто не було найелементарніших умов. У 1878 р. в Маріуполі була створена перша місцева трупа, що складалася з професійних акторів. Після відкриття Концертного залу В. Шаповалова творча діяльність колективу була спрямована на постановку спектаклів російської та української класики. Маріупольський театр завжди залишався вірний традиціям минулого, зберігаючи рівень виконання і майстерність своїх постановок. Та з початком XX ст. соціокультурні умови, в яких працював театр, значно погіршилися, що було пов'язано з загальнодержавними проблемами.

Література

1. Артист. – 1893. – № 26. – С. 191.
2. Буров С., Отченашенко С. Из истории Мариупольского театра (Годы, события, имена) / С. Буров, С. Отченашенко. – Мариуполь: ЗАО «Газета «Приазовский рабочий», 2003. – 136 с.
3. Веригина В. П. Воспоминания / В. П. Веригина. – Ленинград: Искусство, 1974. – 247 с.
4. Егоров А. И. Драма В. В. Барского «Поташ и Перламутр» / А. И. Егоров // Мариупольские известия. – 1918. – № 10. – 15 декабря – С. 4.
5. Егоров А. И. Театр и искусство / А. И. Егоров // Мариупольские известия. – 1921. – № 15. – 5 февраля. – С. 4.
6. Коростелева Т. Наш театр старейший в Украине / Т. Коростелева // Приазовский рабочий. – 1997. – № 172. – 18 ноября – С. 4.
7. Коростелева Т. Феномен Мариупольского театра / Т. Коростелева // Прибой: Литературно-публицистический альманах. – Мариуполь, 2002. – С. 49–59.
8. Мазур П. 1917 год. Мариуполь: от февраля до октября / П. Мазур. [Электронный ресурс] // Старый Мариуполь. – 2012. – 15 марта – Доступно з: <http://old-mariupol.com.ua/1917-god-mariupol-ot-fevralya-do-oktyabrya-3>
9. Мариуполь и его окрестности / Издание почетного попечителя Д.А.Харджаева. – Мариуполь: Типо-Литография А. А. Франтова, 1892. – 461 с.
10. Мариуполь и его окрестности: взгляд из XXI века: / Р. П. Божко, Т. Ю. Були, Н. Н. Гашененко и др. – Мариуполь: Рената, 2008. – 428 с.
11. Освещение театра // Мариупольские известия. – 1919. – № 24. – 2 января. – С. 4.
12. Пожогин Н. Мариупольский театр: вчера, сегодня, завтра / Н. Пожогин // Ильичевец. – 2014. – № 30. – 22 марта. – С. 3.
13. Театр И. И. Уварова // Мариупольская жизнь. – 1908. – № 669. – 13 ноября. – С. 3.
14. Чуприк Л. Н. Научная справка из истории Мариупольского театра. – Архив Мариупольского краеведческого музея / Л. Н. Чуприк. – Мариуполь, 1998. – 28 с.
15. Яруцкий Л. Д. Мариупольская старина: Рассказы краеведа / Л. Д. Яруцкий. – М.: Советский писатель, 1991. – 432 с.
16. Яруцкий Л. Д. Старейший в Украине (Из истории Донецкого областного драматического театра) / Л. Д. Яруцкий. – Мариуполь, 1998 – 104 с.

References

1. Artist. – 1893. – № 26. – S. 191
2. Burov S., Otchenashenko S. Iz istorii Mariupolskogo teatra (Gody, sobytiya, imena) / S. Burov, S. Otchenashenko. – Mariupol: ZAO «Gazeta «Priazovskiy rabochiy», 2003. – 136 s.
3. Verigina V. P. Vospominaniya / V. P. Verigina. – Leningrad: Iskusstvo, 1974. – 247 s.
4. Egorov A. I. Drama V. V. Barskogo «Potash i Perlamutr» / A. I. Egorov // Mariupolskiye izvestiya. – 1918. – № 10. – 15 dekabrya – S. 4.
5. Egorov A. I. Teatr i iskusstvo / A. I. Egorov // Mariupolskiye izvestiya. – 1921. – № 15. – 5 fevralya. – S. 4.
6. Korosteleva T. Nash teatr stareyshiy v Ukraine / T. Korosteleva // Priazovskiy rabochiy. – 1997. – № 172. – 18 noyabrya – S. 4.
7. Korosteleva T. Fenomen Mariupolskogo teatra / T. Korosteleva // Priboy: Literaturno-publitsisticheskiy almanakh. – Mariupol, 2002. – S. 49–59.
8. Mazur P. 1917 god. Mariupol: ot fevralya do oktyabrya / P. Mazur. [Elektroniy resurs] // Staryy Mariupol. – 2012. – 15 marta – Dostupno z: <http://old-mariupol.com.ua/1917-god-mariupol-ot-fevralya-do-oktyabrya-3>
9. Mariupol i yego okrestnosti / Izdaniye pochetnogo popechitelya D. A. Khardzhayeva. – Mariupol: Tipo-Litografiya A. A. Frantova, 1892. – 461 s.

10. Mariupol i yego okrestnosti: vzglyad iz XXI veka: / R. P. Bozhko, T. Yu. Buli, N. N. Gashenenko i dr. – Mariupol: «Renata», 2008. – 428 s.
11. Osveshcheniye teatra // Mariupolskiye izvestiya. – 1919. – № 24. – 2 yanvarya. – S. 4.
12. Pozhogin N. Mariupolskiy teatr: vchera, segodnya, zavtra / N. Pozhogin // Ilichevets. – 2014. – № 30. – 22 marta. – S. 3.
13. Teatr I. I. Uvarova // Mariupolskaya zhizn. – 1908. – № 669. – 13 noyabrya. – S. 3.
14. Chuprik L. N. Nauchnaya spravka iz istorii Mariupolskogo teatra. – Arkhiv Mariupolskogo krayevedcheskogo muzeya / L. N. Chuprik. – M. – 21. – Mariupol, 1998. – 28 s.
15. Yarutskiy L. D. Mariupolskaya starina: Rasskazy krayevedy / L. D. Yarutskiy. – M.: Sovetskiy spisatel, 1991. – 432 s.
16. Yarutskiy L. D. Stareyshiy v Ukraine (Iz istorii Donetskogo oblasnogo dramaticheskogo teatra) / L. D. Yarutskiy. – Mariupol, 1998 – 104 s.

УДК 130.2

Ємельянова Тетяна Вячеславівна,
кандидат філософських наук, доцент, докторант
кафедри культурології та інноваційних
культурно-мистецьких проєктів
Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕСТЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

У статті розглянуто сучасний стан європейської та української гуманістики, в логіці руху якої потужну роль починає відігравати культурологія. Наголошено на можливостях і перевагах культурологічного аналізу низки важливих естетико-психологічних проблем. Обґрунтовано, що роль і значення культурології на сучасному етапі потребує чіткого визначення специфіки культурологічного аналізу, наріжним принципом якого є міждисциплінарний підхід. Серед інших чинників, що підкреслюють самоцінність культурологічного аналізу, виокремлено наступні: систематизація та оновлення поняттєво-категоріального апарату, послідовна персоналізація досліджуваного матеріалу, масштабність та суперечливість глобалізаційних процесів, які актуалізують проблему моделювання культурної політики відповідно до традицій історико-культурного простору конкретної країни.

Ключові слова: культурологічний аналіз, міждисциплінарний підхід, інтегративність, естетико-психологічна проблематика.

Ємельянова Татьяна Вячеславовна, кандидат философских наук, доцент, докторант кафедры культурологии и инновационных проектов культуры и искусства Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Культурологический анализ эстетико-психологической проблематики

В статье рассматривается современное состояние европейской и украинской гуманитаристики, в логике движения которой значимую роль играет культурология. Отмечены возможности и преимущества культурологического анализа ряда важных эстетико-психологических проблем. Обосновано, что роль и значение культурологии на современном этапе требует четкого определения специфики культурологического анализа, основополагающим принципом которого является междисциплинарный подход. Среди иных факторов, которые подчёркивают самоценность культурологического анализа, выделены следующие: систематизация и обновление понятийно-категориального аппарата, последовательная персонализация исследуемого материала, масштабность и противоречивость глобализационных процессов, которые актуализуют проблему моделирования культурной политики соответственно традициям историко-культурного пространства конкретной страны.

Ключевые слова: культурологический анализ, междисциплинарный подход, интегративность, эстетико-психологическая проблематика.

Yemelyanova Tatyana, Ph.D. in Philosophy, Associate Professor, Doctoral Student of the Chair of Culturology and Innovative Projects of Culture and Arts of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Culturological analysis of aesthetic and psychological issues

Modern state of European and Ukrainian humanities in logic of movement of which culturology begins to play powerful role is described in this article. The possibilities and advantages of culturological analysis of a number of esthetic and psychological problems are accentuated.